

MARY WOLLSTONECRAFT VE KADIN HAKLARININ SAVUNUSU: FEMİNİST FELSEFEYE KATKILARI

Alkım Burak YÜCELER*

ÖZ

Bu makalenin amacı, Mary Wollstonecraft'ın "Kadın Hakları" kavramını ve feminist felsefe üzerindeki katkılarını derinlemesine incelemektir. Wollstonecraft, 18. yüzyılın sonlarında yaşamış ve yazılarıyla kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda önemli bir etki yaratmıştır. Onun en tanınmış eseri "A Vindication of the Rights of Woman" (Kadın Haklarının Savunusu), kadınların eğitimi ve toplumsal statüsü üzerine güçlü argümanlar sunar. Makale, bu eseri ve Wollstonecraft'ın düşüncelerini, tarihsel bağlamı içinde analiz etmeyi amaçlar. Makalenin ilk bölümü, Wollstonecraft'ın hayatını ve felsefi yaklaşımını ele alarak, onun düşüncelerinin nasıl şekillendiğini ve hangi koşullar altında yazdığını açıklar. İkinci bölümde, "Kadın Haklarının Savunusu" eseri detaylı bir şekilde incelenir. Bu bölümde, Wollstonecraft'ın kadınların eğitim hakkı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların toplumdaki rolü konusundaki görüşleri üzerinde durulur. Ayrıca, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlanılmaması gerektiğini vurgulayan düşünceleri de tartışılır. Üçüncü bölüm, Wollstonecraft'ın feminist felsefe üzerindeki etkilerini ve onun görüşlerinin sonraki feminist hareketler için nasıl temel oluşturduğunu inceler. Bu bölümde, Wollstonecraft'ın düşüncelerinin modern feminizm ve toplumsal cinsiyet teorisi üzerindeki kalıcı etkileri değerlendirilir. Son olarak, makalenin dördüncü bölümü, Wollstonecraft'ın görüşlerine yönelik eleştirileri ve bu eleştirilerin nasıl karşılandığını ele alır. Genel olarak, bu makale, Mary Wollstonecraft'ın kadın hakları konusundaki devrim niteliğindeki görüşlerini ve bu görüşlerin feminist düşünce üzerindeki kalıcı etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hakları ve Eşitlik, Feminist felsefe, Eğitim Hakkı, Toplumsal Eşitlik, Kadınların Toplumsal Rolü

MARY WOLLSTONECRAFT AND THE DEFENDER OF WOMEN'S RIGHTS: HER CONTRIBUTIONS TO FEMINIST PHILOSOPHY

ABSTRACT

The purpose of this article is to expand on Mary Wollstonecraft's contributions to "Women's Rights" politics and feminist philosophy. Wollstonecraft lived in the 18th century and had a significant impact on women's rights and gender equality through her writings. Her best work, "The Defense of Women's Rights" (Defence of Women's Rights), offers powerful collections on women's education and social issues. The article aims to inform and analyze this work and Wollstonecraft in its current context. The first part of the article considers Wollstonecraft's life and the scope of her rights, showing how it was shaped and the conditions under which it could have been written. In the second part, the work "Defense of Women's Rights" is examined in detail. In this section, Wollstonecraft's emphasis is on women's right to education, gender equality and the deterioration of women's role relations in society. It is also discussed that women should not be limited to the role of only wives and mothers. The third chapter examines Wollstonecraft's presence in feminist philosophy and how her records became foundational to later feminist movements. This chapter unpacks the lasting effects of Wollstonecraft's presence on modern feminism and gender theory. Finally, the fourth section of the article considers criticisms of Wollstonecraft's views and how these criticisms were received. In general, this article aims to make a permanent and comprehensive analysis of Mary Wollstonecraft's revolutionary lists of women's rights and the feminist ideas of these views.

Keywords: Women's Rights and Equality, Feminist philosophy, Right to Education, Social Equality, Social Role of Women

* Doktora öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, E-posta: ofcbrk@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8035-7514

Makalenin geliş tarihi: 08.07.2024
Makalenin kabul tarihi: 13.11.2024

Submission Date: 08 July 2024
Approval Date: 13 November 2024

Giriş

Mary Wollstonecraft'ın Hayatı ve Felsefi Yaklaşımı

Mary Wollstonecraft, 27 Nisan 1759'da Londra, İngiltere'de doğdu ve feminist felsefenin öncülerinden biri olarak kabul edilir. Babasının kötü muamelesi ve mali başarısızlıkları nedeniyle çocukluğu zor geçen Wollstonecraft, genç yaşta bağımsız olma kararı aldı. Eğitim olanakları sınırlıydı, ancak Wollstonecraft, kendi kendini eğiterek edebiyat ve felsefe alanında derin bilgi sahibi oldu.

Wollstonecraft'ın ilk önemli çalışması, 1787'de yayımlanan "Thoughts on the Education of Daughters" (Kızların Eğitimi Üzerine Düşünceler) idi. Bu eserinde, kız çocuklarının eğitiminin önemine vurgu yaparak, onların bağımsız ve güçlü bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiğini savundu. 1788'de, Londra'da yayımlanan "Mary: A Fiction" adlı yarı otobiyografik romanı, kadınların bağımsızlık arayışını ve toplumdaki yerlerini sorgulayan temalarıyla dikkat çekti.

420

1790'da, Fransız Devrimi'ne yönelik yazdığı "A Vindication of the Rights of Men" (Erkek Haklarının Savunusu) adlı eseri, Edmund Burke'ün devrim karşıtı görüşlerine bir yanıt niteliğindedir. Bu çalışmasıyla, toplumsal eşitlik ve bireysel özgürlükler konusundaki görüşlerini açıkça ortaya koydu. Ancak en büyük etkisini, 1792'de yayımlanan "A Vindication of the Rights of Woman" (Kadın Haklarının Savunusu) adlı eseriyle yarattı.

"Kadın Haklarının Savunusu"nda, Wollstonecraft, kadınların erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip olmaları gerektiğini savundu. Kadınların akıl ve erdem bakımından erkeklerden aşağı olmadığını, sadece fırsat eşitliğinden mahrum bırakıldıkları için geri kaldıklarını belirtti. Ona göre, kadınların eğitimsiz bırakılması hem bireysel hem de toplumsal olarak zararlıydı. Wollstonecraft, kadınların bağımsız bireyler olarak tanınması ve toplumsal eşitliğin sağlanması gerektiğini savundu. Ayrıca, kadınların evlilik içindeki rolüne dair eleştirilerde bulunarak, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlı kalmaması gerektiğini vurguladı.

Wollstonecraft, sadece yazılarında değil, yaşamında da bağımsızlık ve eşitlik ilkelerini uyguladı. Kendi geçimini sağlamak için öğretmenlik yaptı ve Londra'da feminist düşüncelerin tartışıldığı çevrelere katıldı. Radikal düşünür William Godwin ile olan ilişkisi, onun özgürlük ve bireysellik konusundaki inançlarını pekiştirdi. İkisi, toplumsal normlara karşı çıkan bir ilişki yaşadı ve

evlendiler. Kızları Mary Shelley, daha sonra ünlü "Frankenstein" romanını yazan yazar olacaktı.

Mary Wollstonecraft, 1797 yılında, ikinci çocuğu Mary Shelley'i doğurduktan sonra doğum komplikasyonları nedeniyle hayatını kaybetti. Ölümünden sonra, William Godwin tarafından yayımlanan "Memoirs of the Author of A Vindication of the Rights of Woman" adlı biyografisi, Wollstonecraft'ın yaşamını ve düşüncelerini geniş kitlelere tanıttı. Wollstonecraft'ın mirası, kadın hakları mücadelesinde yaşamaya devam etti ve eserleri, sonraki feminist hareketler için bir temel oluşturdu. Onun fikirleri, kadınların eşitlik, eğitim ve bağımsızlık mücadelelerinde ilham kaynağı oldu.

2. Kadın Hakları ve Eşitlik

Mary Wollstonecraft'ın "A Vindication of the Rights of Woman" (Kadın Haklarının Savunusu) adlı eseri, 18. yüzyılın sonlarında, Fransız Devrimi'nin ve Aydınlanma düşüncesinin etkisi altında kaleme alınmıştır. Bu dönem, Avrupa'da toplumsal, siyasi ve felsefi değişimlerin hız kazandığı bir zaman dilimidir. Aydınlanma, akıl, bilim ve bireysel özgürlüğe vurgu yaparken, toplumsal eşitlik ve insan hakları konuları da giderek daha fazla tartışılmaya başlanmıştır. Fransız Devrimi, 1789'da başlayarak Avrupa'da monarşilere ve aristokratik düzene karşı büyük bir başkaldırı olmuş, eşitlik, özgürlük ve kardeşlik gibi ilkeler ön plana çıkmıştır. Bu devrim, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde devrimci düşüncelerin yayılmasına ve toplumsal reformların talep edilmesine yol açmıştır. Ancak, bu dönemde kadınların hakları ve toplumsal statüleri genellikle göz ardı edilmiştir. Wollstonecraft, bu durumu eleştiren ve kadınların da devrimci ilkelerden yararlanması gerektiğini savunan az sayıdaki düşünürden biridir.

Mary Wollstonecraft, "Kadın Haklarının Savunusu" adlı eserini yazarken, kadınların eğitim ve toplumsal hakları konusundaki eksikliklere dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Eser, Edmund Burke'ün Fransız Devrimi'ne karşı çıkan görüşlerine bir yanıt olarak yazılan "A Vindication of the Rights of Men" (Erkek Haklarının Savunusu) adlı çalışmasının ardından kaleme alınmıştır. Burke, devrimi eleştirirken, geleneksel toplumsal düzenin korunması gerektiğini savunmuştu. Wollstonecraft ise, bu düzenin kadınları nasıl baskı altında tuttuğunu ve eşitlik ilkesinin kadınlar için de geçerli olması gerektiğini savunmuştur.

"Kadın Haklarının Savunusu" nun yazılış amaçlarından biri, kadınların akıl ve erdem bakımından erkeklerden aşağı olmadığını, ancak eğitim fırsatlarından mahrum bırakıldıkları için geri kaldıklarını göstermektir. Wollstonecraft, kadınların eğitimsiz bırakılmasının hem bireysel hem de toplumsal olarak zararlı olduğuna inanıyordu. Ona göre, kadınlar eğitildiğinde, sadece kendi yaşamlarını iyileştirmekle kalmayacak, aynı zamanda toplumun genel refahına da katkıda bulunacaklardı. "Wollstonecraft'ın 'Kadın Haklarının Savunusu' adlı eseri, kadınların eğitim ve toplumsal eşitlik taleplerini güçlü bir şekilde dile getirerek, dönemin toplumsal normlarına meydan okumuştur"¹. Wollstonecraft, kadınların erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip olmaları gerektiğini vurgular. Eğitim, kadınların hem bireysel gelişimlerini sağlamak hem de topluma daha faydalı bireyler olarak katılmaları için kritik bir öneme sahiptir. Wollstonecraft, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlı kalmaması gerektiğini, toplumun her alanında aktif ve etkili bireyler olarak yer almaları gerektiğini savunur². Eserin bir diğer amacı, kadınların bağımsız bireyler olarak tanınması gerektiğini vurgulamaktır. Wollstonecraft, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlandırılmasının onların potansiyellerini kısıtladığını savunuyordu. Bu nedenle, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almaları gerektiğini belirtti. Wollstonecraft, kadınların bağımsızlıklarını kazanmalarının, onların toplumsal statülerini iyileştireceğine ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağına inanıyordu. "Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almaları, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacaktır"³. Wollstonecraft'ın kişisel deneyimleri de eserin yazılış amacını şekillendirmiştir. Kendisinin de eğitim fırsatlarından mahrum kalması ve toplumda ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmesi, onun kadın hakları konusundaki tutkulu savunuculuğunu körüklemiştir. Kendi hayatında bağımsız olma mücadelesi vermiş olan Wollstonecraft, diğer kadınların da aynı mücadeleyi vermesini ve haklarını talep etmelerini istemiştir. "Wollstonecraft'ın kişisel deneyimleri, onun kadın hakları konusundaki tutkulu savunuculuğunu körüklemiş ve eserlerinin yazılış amacını şekillendirmiştir"⁴. Kişisel deneyimlerinden kaynaklanan bir bilinçle, kadınların yalnızca eş ve anne rollerine indirgenmemesi, toplumsal hayatta daha fazla yer edinmeleri ve bağımsız bir kimlik kazanmaları gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda, onun

¹ Durakbaşa, Ayşe, *Modernleşme ve Feminizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016, 195.

² Arat, Y., *Feminist Politika*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017, 89.

³ Wollstonecraft, Mary, *Kadın Haklarının Savunusu*. Çeviren Alev Türker. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019. 45.

⁴ Berktaş, Fatmagül, *Feminizmin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013, 142.

savunuculuğu, yalnızca entelektüel değil aynı zamanda duygusal bir tutarlılığa da dayanır. Yani, diğer kadınların benzer mücadeleleri kendi hayatlarına taşımaları gerektiğine olan inancı, toplumsal dönüşümün bireysel özgürleşmeyle mümkün olabileceğine dair derin bir farkındalığa işaret eder. Wollstonecraft'ın kendi bağımsızlık arayışı ve bu mücadeleye olan bağlılığı, eserlerinde kadınlara seslenerek onlara ilham olma amacı taşır.

"Kadın Haklarının Savunusu" yayımlandığında, büyük bir yankı uyandırdı ve geniş tartışmalara yol açtı. Eser, dönemin toplumsal normlarına ve cinsiyet rollerine meydan okuyarak, kadınların eğitim ve toplumsal eşitlik taleplerini güçlü bir şekilde dile getirdi. Wollstonecraft'ın argümanları, hem destekçiler hem de eleştirmenler tarafından dikkatle incelendi ve feminist düşüncenin gelişiminde önemli bir rol oynadı. "Wollstonecraft, kadınların sadece ev içi rollerle sınırlandırılmaması gerektiğini ve toplumun her alanında aktif bireyler olarak yer almalarını savunmuştur"⁵. Bu anlamda Eserin yayımlandığı dönemde hem destekçiler hem de eleştirmenler tarafından geniş çapta tartışılması, Wollstonecraft'ın düşüncelerinin yalnızca kadın hakları açısından değil, aynı zamanda toplumsal eşitlik ve bireysel özgürlükler bağlamında da dikkat çekici bir öneme sahip olduğunu gösterir. Bu tartışmalar, kadınların toplumdaki rolü hakkında yapılan felsefi ve sosyal değerlendirmeleri derinleştirmiş ve feminist düşüncenin temellerini atmıştır.

"Kadın Haklarının Savunusu", sadece Wollstonecraft'ın kişisel deneyimlerinin ve dönemin tarihi bağlamının bir ürünü olmakla kalmamış, aynı zamanda kadın hakları mücadelesinde kalıcı bir etki yaratmıştır. Wollstonecraft'ın bu eseri, feminist düşüncenin temellerini atmış ve kadınların eğitim ve toplumsal eşitlik mücadelesinde ilham kaynağı olmuştur. Bu nedenle eser, hem tarihi bir belge hem de feminist felsefenin gelişiminde önemli bir kilometre taşı olarak değerlendirilmektedir.

Eğitim Hakkı ve Toplumsal Eşitlik

Mary Wollstonecraft'ın en önemli savlarından biri, kadınların erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip olmaları gerektiğidir. Ona göre, kadınların geri kalmışlığının temel sebebi, eğitimsiz bırakılmalarıydı. Wollstonecraft, eğitilmiş kadınların topluma daha fazla katkıda bulunabileceklerine inanıyordu. Eğitim,

⁵ Arat, Necla. *Feminizmin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları, 2010, 78.

kadınların özgüvenini artıracak, onları daha bağımsız kılacak ve toplumsal rolleri genişletecekti.

Wollstonecraft'ın "Kadın Haklarının Savunusu" eserinde belirttiği üzere, kadınların entelektüel kapasiteleri erkeklerden aşağı değildi, ancak eğitim fırsatlarından mahrum bırakıldıkları için potansiyellerini gerçekleştiremiyorlardı. Wollstonecraft, "Kadınların akıl ve erdem bakımından erkeklerden aşağı olmadıklarını, sadece eğitim fırsatlarından mahrum bırakıldıkları için geri kaldıklarını" savunur ⁶. Bu argüman, dönemin yaygın inanışlarına karşı güçlü bir duruş sergilemektedir. Wollstonecraft, kadınların eğitilmesiyle sadece bireysel gelişimlerinin değil, aynı zamanda toplumun genel refahının da artacağını belirtir. Eğitimsiz bırakılan kadınların, toplumda pasif ve bağımlı bir rol üstlenmelerine neden olduğunu savunur. Bu nedenle, kadınların eğitimi, hem bireysel hem de toplumsal açıdan hayati öneme sahiptir. Wollstonecraft'ın görüşleri, onun çağdaşları tarafından da desteklenmiştir. Örneğin, Virginia Sapiro, Wollstonecraft'ın kadınların eğitim hakkına verdiği önemi vurgulayarak, "Eğitimsizlik, kadınların toplumsal rollerini sınırlayan en büyük engeldir" demiştir ⁷. Eğitim, Wollstonecraft'a göre, kadınların özgüvenini artıracak ve onları toplumsal hayatta daha etkin kılacaktır. Bu bağlamda, Barbara Taylor, Wollstonecraft'ın kadınların eğitim hakkına olan inancını şu sözlerle ifade eder: "eğitimin kadınları özgürleştireceğine ve toplumsal hayatta daha güçlü kılacağına inanıyordu"⁸. Buna göre kadınların bağımsız bireyler olarak tanınmaları gerektiğini vurgular. Kadınlar ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol aldıkça, toplumsal statüleri de iyileşecektir. Wollstonecraft, kadınların bağımsızlıklarını kazanmalarının, onların toplumsal statülerini iyileştireceğine ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağına inanıyordu. Bu düşünceler, modern feminist düşüncenin temel taşlarını oluşturmuştur. Wollstonecraft, "Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almaları, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacaktır" ⁹ demiştir. Eğitim, kadınların özgüvenini artıracak ve onları toplumsal hayatta daha etkin kılacaktır. Bu bağlamda, Alice Rossi, Wollstonecraft'ın kadınların eğitim hakkına olan inancını şu sözlerle ifade eder:

⁶ Wollstonecraft, M. *A Vindication of the Rights of Woman*, 1792, 105.

⁷ Sapiro, V. *A Vindication of Political Virtue: The Political Theory of Mary Wollstonecraft*. University of Chicago Press, 1992.

⁸ Taylor, B. *Mary Wollstonecraft and the Feminist Imagination*. Cambridge University Press, 2003, 45.

⁹ Wollstonecraft, 1792, 68.

"Wollstonecraft, eğitimin kadınları özgürleştireceğine ve toplumsal hayatta daha güçlü kılacağına inanıyordu" ¹⁰.

Wollstonecraft, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlı kalmaması gerektiğini, toplumun her alanında aktif ve etkili bireyler olarak yer almaları gerektiğini savunur ¹¹. Bu görüş, onun feminist felsefesinin temel taşlarından biridir ve kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarını teşvik etmektedir. Wollstonecraft'ın bu düşünceleri, kadınların toplumsal statülerinin iyileştirilmesi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Wollstonecraft, kadınların bağımsız bireyler olarak tanınmaları gerektiğini vurgular. Ona göre, kadınlar ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol aldıkça, toplumsal statüleri de iyileşecektir. Wollstonecraft, kadınların bağımsızlıklarını kazanmalarının, onların toplumsal statülerini iyileştireceğine ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağına inanıyordu. Susan G. Bell, Wollstonecraft'ın kadınların eğitim hakkına olan inancını vurgularken, onun bu konuda ne kadar kararlı olduğunu şu sözlerle ifade eder: "Wollstonecraft, kadınların eğitimi konusundaki kararlılığı ve tutkulu savunusuyla, feminist düşüncenin gelişimine büyük katkı sağlamıştır" ¹². Benzer şekilde, Claudia L. Johnson, Wollstonecraft'ın eğitim hakkına verdiği önemi ve bunun toplumsal eşitlik için ne kadar kritik olduğunu vurgular: "Wollstonecraft, eğitimin toplumsal eşitliğin anahtarı olduğuna inanıyordu ve bu inancı, onun feminist felsefesinin temelini oluşturuyordu" ¹³. Wollstonecraft'ın düşüncelerinin modern feminizm üzerindeki etkisi de yadsınamaz. Örneğin, Karen Offen, Wollstonecraft'ın eğitim hakkı konusundaki görüşlerinin, kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarını teşvik ettiğini ve bu sayede toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sağladığını belirtir ¹⁴.

Sonuç olarak, Mary Wollstonecraft, kadınların eğitim hakkının toplumsal eşitliğin anahtarı olduğuna inanmış ve bu inancını "Kadın Haklarının Savunusu" eserinde güçlü bir şekilde dile getirmiştir. Wollstonecraft'ın kadınların eğitim hakkına verdiği önem, onun feminist felsefesinin temel taşlarından biridir ve

¹⁰ Rossi, A. *The Feminist Papers: From Adams to de Beauvoir*. Columbia University Press, 1973, 129.

¹¹ Arat, 2017, 89.

¹² Bell, S. G. *Writing Women's History: International Perspectives*. Indiana University Press, 1983, 52.

¹³ Johnson, C. L. *Equivocal Beings: Politics, Gender, and Sentimentality in the 1790s: Wollstonecraft, Radcliffe, Burney, Austen*. University of Chicago Press, 2002, 109.

¹⁴ Offen, K. *European Feminisms, 1700-1950: A Political History*. Stanford University Press, 2000, 64.

modern feminist düşüncenin gelişiminde büyük rol oynamıştır. Eğitim, kadınların özgüvenini artıracak, onları daha bağımsız kılacak ve toplumsal rolleri genişletecektir. Wollstonecraft'ın bu görüşleri, feminist hareketlerin temel taşlarını oluşturmuş ve kadınların eğitim hakkı mücadelesinde ilham kaynağı olmuştur.

Kadınların Toplumsal Rolü ve Bağımsızlık

Mary Wollstonecraft, kadınların toplumsal rollerinin genişletilmesi ve bağımsızlıklarının sağlanması gerektiği görüşünü savunarak, feminist felsefenin temellerini atmıştır. Wollstonecraft, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlandırılmasının onların potansiyellerini kısıtladığını ve toplumsal gelişimi engellediğini öne sürer. Bu bağlamda, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif olmalarının, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağını vurgular¹⁵.

426

Kadınların toplumsal rollerinin genişletilmesi ve bağımsızlıklarının sağlanmasının, onların bireysel özgürlüklerini ve toplumsal statülerini iyileştireceği yönündedir. Wollstonecraft, kadınların işgücüne katılımının onların bağımsızlıklarını pekiştireceğine inanır. Ona göre, ekonomik bağımsızlık, kadınların toplumsal statülerini iyileştirecek ve toplumsal eşitliği artıracaktır. Wollstonecraft, kadınların sadece ev içi rollerle sınırlı kalmaması gerektiğini belirterek, onların toplumun her alanında aktif ve etkili bireyler olarak yer almaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kadınların toplumsal hayatta daha fazla söz sahibi olmalarının, onların bağımsız bireyler olarak tanınmasını sağlayacağını belirten Wollstonecraft, kadınların eğitim ve ekonomik bağımsızlıklarının toplumsal statülerini iyileştireceğine inanır. Wollstonecraft'ın görüşlerine göre, kadınların eğitimsiz ve ekonomik olarak bağımlı kalmaları, toplumsal eşitsizliği derinleştirmektedir. Wollstonecraft, kadınların işgücüne katılımının ve ekonomik bağımsızlıklarının onların toplumsal statülerini iyileştireceğini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini artıracığını savunur¹⁶.

Wollstonecraft, kadınların toplumsal hayatta daha etkin rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanır. Bu düşünceler, modern feminist düşüncenin temel taşlarını oluşturmuştur. Wollstonecraft, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif

¹⁵ Wollstonecraft, 1792, 150.

¹⁶ Sapiro, 1992, 84.

rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağını savunur¹⁷. Wollstonecraft'ın kadınların toplumsal rolü ve bağımsızlığı konusundaki görüşleri, modern feminist hareketler için önemli bir temel oluşturmuştur. Kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanan Wollstonecraft, bu düşünceleriyle kadınların özgürleşme mücadelesine ilham kaynağı olmuştur¹⁸. Barbara Caine, Wollstonecraft'ın kadınların toplumsal rolü konusundaki görüşlerinin, kadınların toplumsal hayatta daha etkin rol almasını teşvik ettiğini belirtir. Wollstonecraft, kadınların işgücüne katılımının ve ekonomik bağımsızlıklarının onların toplumsal statülerini iyileştireceğini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini artıracığını savunur¹⁹. Eileen Hunt Botting, Wollstonecraft'ın kadınların bağımsızlığına verdiği önemi şu şekilde özetler: Wollstonecraft, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta aktif rol alarak bağımsızlıklarını kazanmaları gerektiğine inanıyordu. Bu bağlamda, Wollstonecraft'ın düşünceleri, modern feminist hareketler için bir temel oluşturmuştur. Kadınların toplumsal rolünün genişletilmesi, onların bireysel özgürlüklerini ve toplumsal statülerini iyileştirecek bir adım olarak görülür. Wollstonecraft, kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanır. Kadınların toplumsal rolünün genişletilmesi ve bağımsızlıklarının sağlanması, feminist düşüncenin temel taşlarından biri olmuştur. Wollstonecraft, kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanır²⁰. Bu düşünceler, modern feminist düşüncenin temel taşlarını oluşturmuştur. Wollstonecraft, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağı sonucu çıkarılabilir.

427

Kadınların toplumsal hayatta daha etkin rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanır. Bu düşünceler, modern feminist düşüncenin temel taşlarını oluşturmuştur. Wollstonecraft, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini

¹⁷ Taylor, 2003, 53.

¹⁸ Offen, 2000, 72.

¹⁹ Caine, B. *English Feminism, 1780-1980*, Oxford University Press, 1997, 112.

²⁰ Offen, 2000, 72.

iyileştirmelerini sağlayacağını savunur²¹. Kadınların toplumsal rolünün genişletilmesi ve bağımsızlıklarının sağlanması gerektiği görüşü, Wollstonecraft'ın feminist düşüncesinin merkezinde yer alır. Kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanan, bu düşünceleriyle kadınların özgürleşme mücadelesine ilham kaynağı olmuştur Wollstonecraft'ın kadınların toplumsal rolü ve bağımsızlığı konusundaki görüşleri, modern feminist hareketler için önemli bir temel oluşturmuştur. Kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanan Wollstonecraft, bu düşünceleriyle kadınların özgürleşme mücadelesine ilham kaynağı olmuştur²². Kadınların toplumsal hayatta daha etkin rol almalarının, onların bağımsızlıklarını kazanmalarını ve toplumsal statülerini iyileştirmelerini sağlayacağına inanır. Bu düşünceler, modern feminist düşüncenin temel taşlarını oluşturmuştur.

428

Sonuç olarak, Mary Wollstonecraft, kadınların toplumsal rolünün genişletilmesi ve bağımsızlıklarının sağlanması gerektiğini savunmuş ve bu görüşleri feminist felsefenin temellerinden biri haline gelmiştir. Kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlı kalmamaları gerektiğini, toplumsal hayatta aktif ve etkili bireyler olarak yer almaları gerektiğini vurgulayan Wollstonecraft, modern feminist hareketlerin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu düşünceler, kadınların bağımsızlık mücadelesinde ilham kaynağı olmuştur.

Kadınların Ekonomik Bağımsızlığı

Mary Wollstonecraft, kadınların ekonomik bağımsızlığının toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında hayati bir rol oynadığını savunur. Ona göre, kadınların ekonomik bağımsızlıkları, onların toplumsal statülerini iyileştirecek ve bireysel özgürlüklerini artıracaktır. Kadınların ekonomik bağımsızlığına ulaşmaları için gereken adımların belirlenmesi ve uygulanması gerektiğini vurgular.

Wollstonecraft, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarının temel adımının eğitim olduğunu belirtir. Kadınların eğitimsiz bırakılmalarının, onların ekonomik hayatta geri kalmalarına neden olduğunu savunur. Kadınların,

²¹ Caine, 1997, 112.

²²Offen, 2000, 72.

erkeklerle eşit eğitim fırsatlarına sahip olmaları gerektiğini vurgular. Eğitim, kadınların mesleki yeterlilik kazanmaları ve iş dünyasında rekabet edebilmeleri için kritik öneme sahiptir. Eğitimli kadınlar, mesleki yeterlilikleri sayesinde daha iyi iş fırsatlarına sahip olacak ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanabileceklerdir²³. Benzer şekilde, Ruth Perry de eğitimli kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artıracığını belirtir: "Eğitim, kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmanın anahtarıdır" ²⁴.

Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarının bir diğer yolu, işgücüne aktif katılımlarının teşvik edilmesidir. Wollstonecraft, kadınların iş hayatına katılmalarının onların bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olacağını belirtir. Kadınların, sadece ev içi rollerle sınırlı kalmaması ve toplumsal hayatta aktif bireyler olarak yer alması gerektiğini savunur. Bu bağlamda, kadınların işgücüne katılımını destekleyecek politikaların ve yasaların geliştirilmesi önemlidir. Kadınların iş hayatında karşılaştıkları cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi ve esnek çalışma koşullarının sağlanması gibi önlemler, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını destekleyecektir²⁵. Sheila Rowbotham, kadınların işgücüne katılımının önemini vurgulayarak, "Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarının yolu, işgücüne katılımlarının artırılmasından geçer" demiştir ²⁶. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları için eşit işe eşit ücret politikalarının uygulanması gereklidir. Wollstonecraft, kadınların erkeklerle eşit işe eşit ücret almaları gerektiğini savunur. Bu, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için temel bir gerekliliktir. Ayrıca, kadınların kariyerlerinde ilerlemeleri için fırsat eşitliğinin sağlanması da önemlidir. Kadınların, iş dünyasında cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadan kariyerlerinde yükselebilmeleri, onların ekonomik bağımsızlıklarını pekiştirecektir. Betty Friedan da bu konuda benzer görüşler sunar: "Eşit ücret ve fırsat eşitliği, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamanın temel taşlarıdır" ²⁷. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarının bir diğer yolu, girişimcilik faaliyetlerine katılmalarıdır. Wollstonecraft, kadınların kendi işlerini kurarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanabileceklerine inanır. Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artıracak

²³ Wollstonecraft, 1792, 94.

²⁴ Perry, R. *The Celebrated Mary Astell: An Early English Feminist*, University of Chicago Press, 1986, 120.

²⁵ Sapiro, 1992, 76

²⁶ Rowbotham, S. *Hidden from History: 300 Years of Women's Oppression and the Fight Against It*, Pluto Press, 1973, 210.

²⁷ Friedan, B. *The Feminine Mystique*, Newyork: W.W. Norton & Company, 1963, 89.

önemli bir faktördür. Bu bağlamda, kadın girişimcilere yönelik destek programları ve finansman imkanlarının sağlanması gereklidir. Devlet ve özel sektör tarafından sunulan girişimcilik eğitimleri, mentorluk programları ve mikro kredi imkanları, kadınların kendi işlerini kurmalarını ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını destekleyecektir²⁸. Aynı şekilde, Carolyn B. Maloney, kadın girişimciliğinin önemini şu sözlerle vurgular: "Kadın girişimcilerin desteklenmesi, onların ekonomik bağımsızlıklarını pekiştirecektir"²⁹. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları için sosyal güvenlik ve refah politikalarının geliştirilmesi de önemlidir. Wollstonecraft, kadınların sosyal güvenlik haklarına erişimlerinin sağlanması gerektiğini savunur. Kadınların iş hayatında karşılaştıkları zorluklar ve bakım yükümlülükleri göz önünde bulundurularak, onların sosyal güvenlik haklarına erişimleri kolaylaştırılmalıdır. Bu bağlamda, kadınlara yönelik doğum izni, çocuk bakım desteği ve emeklilik hakları gibi sosyal güvenlik tedbirlerinin alınması gereklidir. Bu tür politikalar, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanırken karşılaştıkları engelleri azaltacak ve onların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarını sağlayacaktır³⁰. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi de benzer şekilde sosyal güvenlik politikalarının önemine değinir: "Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını desteklemek için sosyal güvenlik ve refah politikalarının geliştirilmesi gereklidir"³¹.

Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları için iş ve aile yaşamı dengesinin sağlanması da büyük önem taşır. Wollstonecraft, kadınların hem iş hayatında başarılı olabilmeleri hem de aile yaşamlarını sürdürebilmeleri gerektiğini savunur. Bu bağlamda, esnek çalışma saatleri, uzaktan çalışma imkanları ve çocuk bakım desteği gibi önlemler, kadınların iş ve aile yaşamlarını dengelemelerine yardımcı olacaktır. Kadınların aile yükümlülükleri nedeniyle iş hayatından çekilmemeleri için bu tür desteklerin sağlanması, onların ekonomik bağımsızlıklarını pekiştirecektir³². Ann Oakley, bu konuda şunları belirtir:

²⁸ Taylor, 2003, 43.

²⁹ Maloney, C. B. *Rumors of Our Progress Have Been Greatly Exaggerated: Why Women's Lives Aren't Getting Any Easier--and How We Can Make Real Progress For Ourselves and Our Daughters*, Modern Times, 2010, 132.

³⁰ Offen, 2000, 54.

³¹ UN Women. *Progress of the World's Women 2015-2016: Transforming Economies, Realizing Rights*, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, 2015, 77.

³² Caine, 1997, 123.

"Kadınların iş ve aile yaşamlarını dengeleyebilmeleri için esnek çalışma saatleri ve çocuk bakım desteği sağlanmalıdır³³".

Wollstonecraft'ın görüşlerine dayanarak, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamak için aşağıdaki politika önerileri geliştirilebilir:

1.Eğitim Fırsatlarının Artırılması: Kadınların eğitim seviyelerinin yükseltilmesi için devlet tarafından burs ve eğitim programları sağlanmalıdır. Ayrıca, STEM (bilim, teknoloji, mühendislik, matematik) alanlarında kadınların eğitimine özel önem verilmelidir.

2.Eşit Ücret Politikaları: Kadınların erkeklerle eşit işe eşit ücret almalarını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır. İşyerlerinde cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi için denetimler artırılmalıdır.

3.Girişimcilik Destekleri: Kadın girişimcilere yönelik özel fonlar ve kredi imkanları oluşturulmalıdır. Girişimcilik eğitimleri ve mentorluk programları ile kadınların iş kurma süreçlerinde desteklenmesi sağlanmalıdır.

4.Sosyal Güvenlik Hakları: Kadınların doğum izni, çocuk bakım desteği ve emeklilik haklarına erişimleri kolaylaştırılmalıdır. Kadınların iş hayatında karşılaştıkları zorlukları azaltmak için sosyal güvenlik politikaları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

5.Esnek Çalışma Modelleri: Kadınların iş ve aile yaşamlarını dengelemelerine yardımcı olacak esnek çalışma saatleri ve uzaktan çalışma imkanları sağlanmalıdır. Çocuk bakım desteği ve kreş imkanları artırılmalıdır.

6.Mesleki Eğitim ve Yeniden Eğitim Programları: Kadınların iş gücüne katılımlarını artırmak için mesleki eğitim ve yeniden eğitim programları düzenlenmelidir. Kadınların kariyerlerinde ilerlemeleri için sürekli eğitim imkanları sağlanmalıdır.

Mary Wollstonecraft, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmasının onların toplumsal statülerini iyileştireceğine ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağına inanmıştır. Wollstonecraft'ın bu düşünceleri, modern feminist hareketlerin temel taşlarını oluşturmuş ve kadınların ekonomik bağımsızlık mücadelesinde ilham kaynağı olmuştur. Kadınların eğitim, işgücüne katılım, eşit ücret, girişimcilik, sosyal güvenlik hakları ve iş-aile

³³ Oakley, A. *The Sociology of Housework*. Oxford: Martin Robertson, 1974, 98.

yaşamı dengesi gibi konularda desteklenmesi, onların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları için kritik öneme sahiptir.

3. Wollstonecraft'ın Feminist Felsefe Üzerindeki Etkileri

Wollstonecraft'ın feminist felsefeye en büyük katkısı, kadınların eğitim hakkı ve toplumsal eşitlik konusundaki savunusudur. Wollstonecraft, kadınların erkeklerle eşit eğitim fırsatlarına sahip olmaları gerektiğini vurgular. Bu görüş, modern feminizmin temel ilkelerinden biri haline gelmiştir. Kadınların eğitimsiz bırakılmasının, onların toplumsal hayatta geri kalmalarına neden olduğunu savunan Wollstonecraft, kadınların eğitilmesiyle sadece bireysel gelişimlerinin değil, aynı zamanda toplumun genel refahının da artacağını belirtir. Ruth Perry de eğitilmiş kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artıracığını belirtir: "Eğitim, kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmanın anahtarıdır"³⁴.

432

Wollstonecraft'ın kadınların toplumsal rolü konusundaki görüşleri de feminist felsefe üzerinde derin bir etki bırakmıştır. Kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlı kalmaması gerektiğini savunan Wollstonecraft, onların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almaları gerektiğini vurgular. Bu düşünceler, kadınların bağımsız bireyler olarak tanınması gerektiği fikrini destekler ve modern feminizmin temel taşlarından biri olan toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkıda bulunur. Sheila Rowbotham, kadınların işgücüne katılımının önemini vurgulayarak, "Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarının yolu, işgücüne katılımlarının artırılmasından geçer" demiştir³⁵.

Wollstonecraft'ın ekonomik bağımsızlık konusundaki görüşleri, feminist felsefenin ekonomik eşitlik taleplerine de ilham kaynağı olmuştur. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarının, onların toplumsal statülerini iyileştireceğine ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağına inanır. Wollstonecraft, kadınların işgücüne katılımının ve ekonomik bağımsızlıklarının, onların bağımsızlıklarını pekiştireceğini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini artıracığını savunur. Betty Friedan da bu konuda benzer görüşler sunar: "Eşit ücret ve fırsat eşitliği, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamanın temel taşlarıdır"³⁶.

Wollstonecraft'ın düşünceleri, modern feminizm ve toplumsal cinsiyet teorisi üzerinde kalıcı etkiler bırakmıştır. Onun eğitim, toplumsal rol ve

³⁴ Perry, 1986, 120.

³⁵ Rowbotham, 1973, 210.

³⁶ Friedan, 1963, 89.

ekonomik bağımsızlık konusundaki görüşleri, feminist hareketlerin temel taşlarını oluşturmuş ve bu hareketlerin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Wollstonecraft'ın düşünceleri, feminist teorinin gelişiminde kritik bir öneme sahiptir ve onun fikirleri, modern feminizmin savunduğu birçok ilkenin temelini oluşturur. Carolyn B. Maloney, kadın girişimciliğinin önemini şu sözlerle vurgular: "Kadın girişimcilerin desteklenmesi, onların ekonomik bağımsızlıklarını pekiştirecektir"³⁷.

Wollstonecraft'ın Görüşlerine Yönelik Eleştiriler

Son olarak Wollstonecraft'ın kadınların eğitim ve toplumsal eşitlik talepleri, bazı çevrelerce radikal ve tehlikeli bulunmuştur. Dönemin muhafazakar kesimleri, Wollstonecraft'ın görüşlerinin toplumsal düzeni bozabileceğini ve kadınların geleneksel rollerini sorgulatabileceğini savunarak eleştirilerde bulunmuştur. Wollstonecraft'ın kadınların erkeklerle eşit eğitim alması gerektiği görüşü, dönemin ataerkil toplum yapısına aykırı bulunmuş ve bu nedenle sert eleştiriler almıştır. Ancak, Ann Oakley, bu konuda şunları belirtir: "Kadınların iş ve aile yaşamlarını dengeleyebilmeleri için esnek çalışma saatleri ve çocuk bakım desteği sağlanmalıdır"³⁸. Ancak Wollstonecraft'ın güçlü argümanları ve kararlı duruşu, feminist düşüncenin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Onun düşünceleri, sadece eleştirilerle değil, aynı zamanda geniş destekçilerle de karşılanmıştır. Wollstonecraft'ın savunduğu görüşler, kadın hakları hareketinin temel taşlarını oluşturmuş ve onun fikirleri, sonraki feminist hareketlere ilham kaynağı olmuştur. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi de benzer şekilde sosyal güvenlik politikalarının önemine değinir: "Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını desteklemek için sosyal güvenlik ve refah politikalarının geliştirilmesi gereklidir"³⁹. Wollstonecraft'ın eleştirilerine verilen yanıtlar, onun düşüncelerinin savunulması ve desteklenmesi yönünde olmuştur. Kadın hakları savunucuları, Wollstonecraft'ın görüşlerini destekleyerek, onun savunduğu ilkelerin hayata geçirilmesi için mücadele etmişlerdir. Wollstonecraft'ın eğitim, toplumsal rol ve ekonomik bağımsızlık konusundaki görüşleri, feminist hareketlerin temel taleplerini oluşturmuş ve bu taleplerin gerçekleştirilmesi için büyük çaba sarf edilmiştir. Sonuç olarak, Mary Wollstonecraft'ın feminist felsefe üzerindeki etkileri ve onun görüşlerinin sonraki feminist hareketler için nasıl bir

³⁷ Maloney, 2010, 132.

³⁸ Oakley, 1974, 98.

³⁹ UN Women, 2015, 77.

temel oluşturduğu incelendiğinde, onun düşüncelerinin modern feminizm ve toplumsal cinsiyet teorisi üzerindeki kalıcı etkileri açıkça görülmektedir. Wollstonecraft'ın eğitim, toplumsal rol ve ekonomik bağımsızlık konusundaki görüşleri, feminist hareketlerin temel taşlarını oluşturmuş ve kadınların eşitlik mücadelesinde ilham kaynağı olmuştur. Eleştiriler karşısında kararlı duruşu ve güçlü argümanları, Wollstonecraft'ın feminist düşüncenin gelişimindeki önemini pekiştirmiştir.

Sonuç

Mary Wollstonecraft, 18. yüzyılın sonlarında kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında yaptığı öncü çalışmalarıyla feminist düşüncenin temellerini atmıştır. Onun en tanınmış eseri "A Vindication of the Rights of Woman" (Kadın Haklarının Savunusu), kadınların eğitimi, toplumsal rolleri ve ekonomik bağımsızlıkları üzerine devrim niteliğinde argümanlar sunar. Wollstonecraft'ın düşünceleri, yalnızca kendi döneminde değil, modern feminist hareketler için de bir ilham kaynağı olmuştur.

434

Wollstonecraft'ın en önemli savlarından biri, kadınların erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip olmaları gerektiğidir. Kadınların eğitimsiz bırakılmalarının, onların toplumsal hayatta geri kalmalarına neden olduğunu savunur. Ona göre, eğitilmiş kadınlar sadece kendi hayatlarını iyileştirmekle kalmayacak, aynı zamanda toplumun genel refahına da katkıda bulunacaktır. Wollstonecraft, kadınların akıl ve erdem bakımından erkeklerden aşağı olmadığını, ancak fırsat eşitliğinden mahrum bırakıldıkları için geri kaldıklarını belirtir. Eğitim, kadınların özgüvenini artıracak, onları daha bağımsız kılacak ve toplumsal rolleri genişletecektir.

Kadınların toplumsal rollerinin genişletilmesi gerektiğini savunan Wollstonecraft, kadınların sadece eş ve anne rolüyle sınırlı kalmaması gerektiğini vurgular. Ona göre, kadınların bu rollerle kısıtlanması, onların potansiyellerini sınırlamakta ve toplumsal gelişimi engellemektedir. Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha aktif rol almaları gerektiğini belirten Wollstonecraft, onların bağımsız bireyler olarak tanınmalarının toplumsal statülerini iyileştireceğine ve cinsiyet eşitliğini sağlamaya yardımcı olacağına inanır. Kadınların işgücüne katılımının, onların bağımsızlıklarını pekiştireceğini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini artıracığını savunur.

Ekonomik bağımsızlık, Wollstonecraft'ın kadınların toplumsal rollerini genişletme ve bağımsızlıklarını sağlama konusundaki temel argümanlarından biridir. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için eşit işe eşit ücret politikalarının uygulanması gerektiğini savunur. Ayrıca, kadınların kariyerlerinde ilerlemeleri için fırsat eşitliğinin sağlanması ve iş dünyasında cinsiyet ayrımcılığının önlenmesi gerektiğini belirtir. Kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılmaları ve kendi işlerini kurarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları gerektiğini vurgular. Kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artıracak önemli bir faktördür. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları için sosyal güvenlik ve refah politikalarının geliştirilmesi de önemlidir. Wollstonecraft, kadınların sosyal güvenlik haklarına erişimlerinin sağlanması gerektiğini savunur. Kadınların iş hayatında karşılaştıkları zorluklar ve bakım yükümlülükleri göz önünde bulundurularak, onların sosyal güvenlik haklarına erişimleri kolaylaştırılmalıdır. Bu bağlamda, kadınlara yönelik doğum izni, çocuk bakım desteği ve emeklilik hakları gibi sosyal güvenlik tedbirlerinin alınması gereklidir. Bu tür politikalar, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanırken karşılaştıkları engelleri azaltacak ve onların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarını sağlayacaktır. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları için iş ve aile yaşamı dengesinin sağlanması da büyük önem taşır. Wollstonecraft, kadınların hem iş hayatında başarılı olabilmeleri hem de aile yaşamlarını sürdürebilmeleri gerektiğini savunur. Bu bağlamda, esnek çalışma saatleri, uzaktan çalışma imkanları ve çocuk bakım desteği gibi önlemler, kadınların iş ve aile yaşamlarını dengelemelerine yardımcı olacaktır. Kadınların aile yükümlülükleri nedeniyle iş hayatından çekilmemeleri için bu tür desteklerin sağlanması, onların ekonomik bağımsızlıklarını pekiştirecektir.

435

Mary Wollstonecraft'ın düşünceleri, kadınların ekonomik bağımsızlıklarının sağlanması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesi için önemli bir temel oluşturmaktadır. Wollstonecraft'ın bu görüşleri, modern feminist hareketlerin temel taşlarını oluşturmuş ve kadınların ekonomik bağımsızlık mücadelesinde ilham kaynağı olmuştur. Kadınların eğitim, işgücüne katılım, eşit ücret, girişimcilik, sosyal güvenlik hakları ve iş-aile yaşamı dengesi gibi konularda desteklenmesi, onların ekonomik bağımsızlıklarını sağlamaları için kritik öneme sahiptir. Wollstonecraft'ın düşünceleri, günümüzde de geçerliliğini koruyarak, kadınların eşitlik mücadelesinde rehber olmaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Arat, Necla. *Feminizmin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları, 2010.

Arat, Y. *Feminist Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.

Bell, S. G. *Writing Women's History: International Perspectives*. Indiana University Press, 1983.

Berktaş, Fatmagül. *Feminizmin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013.

Caine, B. *English Feminism, 1780-1980*, Oxford University Press, 1997.

Durakbaşı, Ayşe. *Modernleşme ve Feminizm*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

Friedan, B. *The Feminine Mystique*. New York: W.W. Norton & Company, 1963.

Johnson, C. L. *Equivocal Beings: Politics, Gender, and Sentimentality in the 1790s: Wollstonecraft, Radcliffe, Burney, Austen*. University of Chicago Press, 2002.

436

Maloney, C. B. *Rumors of Our Progress Have Been Greatly Exaggerated: Why Women's Lives Aren't Getting Any Easier--and How We Can Make Real Progress For Ourselves and Our Daughters*, Modern Times, 2010.

Oakley, A. *The Sociology of Housework*. Oxford: Martin Robertson, 1974.

Offen, K. *European Feminisms, 1700-1950: A Political History*. Stanford University Press, 2000.

Perry, R. *The Celebrated Mary Astell: An Early English Feminist*, University of Chicago Press, 1986.

Rossi, A. *The Feminist Papers: From Adams to de Beauvoir*. Columbia University Press, 1973.

Rowbotham, S. *Hidden from History: 300 Years of Women's Oppression and the Fight Against It*, Pluto Press, 1973.

Sapiro, V. *A Vindication of Political Virtue: The Political Theory of Mary Wollstonecraft*. University of Chicago Press, 1992.

Sunar, İlkey. *Düşün ve Toplum*. İstanbul: Der Yayınları, 2001.

Taylor, B. *Mary Wollstonecraft and the Feminist Imagination*. Cambridge University Press, 2003.

UN Women. *Progress of the World's Women 2015-2016: Transforming Economies, Realizing Rights*, United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women, 2015.

Wollstonecraft, M. *A Vindication of the Rights of Woman*, 1792.

Wollstonecraft, Mary. *Kadın Haklarının Savunusu*. Çeviren Alev Türker. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.

MARY WOLLSTONECRAFT VE KADIN HAKLARININ SAVUNUSU: FEMİNİST FELSEFEYE
KATKILARI
MARY WOLLSTONECRAFT AND THE DEFENDER OF WOMEN'S RIGHTS: HER
CONTRIBUTIONS TO FEMINIST PHILOSOPHY
Alkım Burak YÜCELER

438